

Opinie algemeen directeur Richard Weurding, Verbond van Verzekeraars in het FD (15 september 2017)

De analyse van sociale partners was helder, de koers uitgezet maar toch is het de SER na veertien maanden praten niet gelukt een akkoord te bereiken over de arbeidsmarkt en de contouren van een nieuw pensioenstelsel. Dat is buitengewoon jammer, want vooral de noodzaak om het pensioenstelsel te hervormen is onverminderd groot. Een nieuw kabinet moet daarom de patstelling doorbreken.

Waarom kraakt het 'beste stelsel ter wereld' ook weer in zijn voegen? Kort samengevat zijn er drie oorzaken: 1) de toegenomen arbeidsmobiliteit: we werken niet meer ons hele leven bij dezelfde baas; 2) de grotere dynamiek in onze economie waarbij hele sectoren opkomen en weer verdwijnen en 3) de toegenomen onzekerheid over het pensioenresultaat als gevolg van lage rente en oplopende levensverwachting. Het stelsel is echter nog steeds gebaseerd op achterhaalde begrippen als levenslange arbeidstrouw, pensioenopbouw binnen stabiele sectoren en harde pensioentoezeggingen. Het gevolg van dit alles is dat het vertrouwen in het stelsel erodeert en zowel jongeren als ouderen het gevoel hebben dat zij niet meer krijgen wat hen toekomt. Wat nu te doen? Gelukkig hoeft het kabinet niet het hele wiel opnieuw uit te vinden. Bij het formuleren van een antwoord op deze uitdagingen was de SER namelijk al een heel eind gevorderd. Twee uitgangspunten kunnen zonder meer worden overgenomen: de invoering van het persoonlijke pensioen met risicodeling en afschaffing van de doorsneepremie-systematiek.

Dat laatste is essentieel om het vertrouwen te herstellen. De wijze waarop nu pensioenpremies worden berekend komt erop neer dat jongeren structureel ouderen subsidiëren. Dat is geen probleem als jongeren hun hele leven bij dezelfde baas blijven, want dan plukken zij op oudere leeftijd zelf de vruchten van deze solidariteit. Maar dat is eerder een uitzondering dan een regel. De eenzijdige solidariteit moet dus vervangen worden door een systeem waarbij de solidariteit tussen jong en oud weer wederkerig wordt, en houdbaar.

Veel risicodeling

De huidige persoonlijke pensioenvermogens (premieovereenkomsten) kennen al veel solidariteit en risicodeling.

Over het persoonlijke pensioen bestaan misverstanden. Persoonlijke pensioenopbouw wordt door tegenstanders van vernieuwing vaak geframed als 'ieder voor zich'. Het tegendeel is echter het geval. De huidige persoonlijke pensioenvermogens (premieovereenkomsten) kennen al een hoge mate van solidariteit en risicodeling.

Omdat persoonlijke pensioenvermogens een levenslange uitkering kennen, wordt solidariteit georganiseerd tussen deelnemers die een hoge leeftijd bereiken en deelnemers die eerder overlijden. Als een deelnemer eerder overlijdt, is sprake van een nabestaandenpensioen. Bovendien wordt er collectief belegd waardoor sprake is van diversificatie-, schaal- en kostenvoordelen en is er wettelijk de mogelijkheid om negatieve beleggingsresultaten over langere periode te spreiden. De huidige persoonlijke pensioenvermogens kennen dus veel elementen die ervoor zorgen dat deelnemers solidair zijn en risico's delen met elkaar.

Een tweede misvatting is dat er met een persoonlijk pensioenvermogen een minder hoog pensioen gerealiseerd kan worden dan met bijvoorbeeld een middelloonregeling. Als er in beide overeenkomsten net zoveel premie wordt betaald en op vergelijkbare wijze wordt belegd, dan komt er aan het eind van de streep een vergelijkbaar pensioenresultaat uit. Bij een persoonlijk pensioenvermogen wordt echter in de opbouwfase het opgebouwde kapitaal en een indicatief pensioen gemeld, in geval van een middelloonregeling de verwachte uitkering. Bij die laatstgenoemde regelingen blijkt de uitkering in veel gevallen lager uit te vallen dan verwacht, omdat indexaties achterwege zijn gebleven en in sommige gevallen de uitkering zelfs is gekort. Het uiteindelijke pensioenresultaat is nog niet duidelijk bij een persoonlijk pensioenvermogen, maar bij een groot deel van de zeker geachte middelloonregeling is dat dus ook niet het geval.

Wat persoonlijk pensioenvermogen niet doet is rechten, risico's en rekeningen herverdelen tussen groepen. Terecht constateerde de SER in 2014 dat het vertrouwen in het stelsel onder druk staat door 'ondoorzichtige en soms moeilijk te rechtvaardigen herverdeling tussen groepen deelnemers'. Met dat

inzicht voor ogen is het lastig voor te stellen dat binnen dezelfde SER gewerkt wordt aan introductie van anonieme buffers waarlangs geld toch weer tussen groepen en generaties wordt versleept.

De SER zet het gesprek over het pensioendossier voort, maar het kabinet kan twee piketpaaltjes al stevig in de grond slaan: het persoonlijk pensioen en een premiesysteem dat gebaseerd is op wederkerige solidariteit. Noem het een APK, zodat het pensioenstelsel de komende vijf jaar weer de weg op kan. Een echt nieuwe auto is voor later.